

Onderwerp: **Vervolg op ronde tafelsessie digitalisering en grondrechten; samenvatting sessie 2 juli 2018**

Aanwezig

Arda Gerkens (Eerste Kamer), Linda Kool (Rathenau Instituut), Titi van der Poel (CGI), Peter Paul Verroen (KNVI), Noor Huijboom (Ministerie van Binnenlandse Zaken), Gerard de Jong (Microsoft), Joke Stoop (CGI), Ayleen Koeleman (Haagse Hogeschool), Dirk van Roode (Nederland ICT), Liesbeth Ruoff (KNVI), Leon Dohmen (KNVI).

Introductie en terugblik

De 2^e sessie is gestart met een korte terugblik op de sessie van november 2017 waar een verkenning van het onderwerp digitalisering en aantasting van grondrechten centraal stond. Digitalisering omvat een materiele wereld (b.v. zelfrijdende auto), biologische wereld (b.v. gezichtsherkenning) en een socio-culturele wereld (b.v. iTunes en airbnb). Voor wat grondrechten betreft bevat onderstaande figuur een onderverdeling.

Thema	Vraagstukken
Privacy	Gegevensbescherming, privacy, digitaal huisrecht, mentale privacy, surveillance, doelverschuiving
Autonomie	Keuzevrijheid, vrijheid van meningsuiting, manipulatie, paternalisme
Veiligheid	Informatieveiligheid, identiteitsfraude, fysieke veiligheid
Controle over technologie	Controle en inzicht in algoritmen, verantwoordelijkheid, onvoorspelbaarheid
Menselijke waardigheid	Dehumanisatie, instrumentalisering, <i>de-skilling</i> , de-socialisatie, werkeloosheid
Rechtvaardigheid	Discriminatie, uitsluiting, gelijke behandeling, stigmatisering
Machtsverhoudingen	Onerlijke concurrentie, uitbuiting, relatie consument-bedrijf

Rathenau Instituut

Het doel van de 2^e sessie was om te komen tot vervolgacties die o.a. de IT-professional in het werkveld ondersteunen bij het borgen van grondrechten.

Werkpraktijk van IT-professionals

De verschillende werelden van digitalisering en deelgebieden van grondrechten laten zien dat een discussie over (aantasting van) grondrechten in het werkveld van de IT-professional ingewikkeld is. Er zijn veel actoren en belanghebbenden bij betrokken. Dat veel bestuurders en managers van private en publieke organisaties (te) weinig affiniteit hebben met ICT en digitalisering is een complicerende factor voor de IT-professional. De verbinding tussen de top van organisaties en uitvoering is hierdoor zwak v.w.b. het thema digitalisering en bescherming van grondrechten. Dat maakt het signaleren of aankaarten van mogelijke schendingen moeilijk.

Inbreng is dat er wel al het nodige gebeurt: het toepassen van ontwerpprincipes zoals ‘privacy by design’ en security by design’. Ook stelt de overheid bij openbare aanbestedingen meer vragen over hoe bedrijven bescherming van grondrechten borgen. Het gegeven dat het opbouwen van een governance

praktijk tijd kost werd naar voren gebracht om toch de moed erin te houden. Verder is verwezen naar een zogenaamde 'code of conduct' voor bedrijven en de [burger service code](#) die 10 kwaliteitseisen beschrijft voor de relatie tussen burger en overheid in de digitale samenleving. Een ander perspectief is of meer wetgeving nodig is zoals de Algemene verordening persoonsgegevens (AVG) die zich primair richt op het deelgebied privacy.

Wetenschap en politiek

We dienen te accepteren dat er een bepaalde mate van spanning zal blijven bestaan tussen de voortschrijdende digitalisering en het beschermen van grondrechten. Wetenschappelijk onderzoek dient hierbij te leiden tot politieke discussie en indien gewenst of nodig tot (aanpassing van) wet- en regelgeving. Deze dialoog tussen wetenschap en politiek dient te verbeteren en is een van de vijf blinde vlekken in de besturing volgens het Rathenau rapport: '[Opwaarderen: borgen van publieke waarden in de digitale samenleving](#)'. Het rapport van begin 2017 krijgt een update. Ook wordt gewerkt aan een open source-visie bij de overheid. Dit om meer transparantie in de werking van software af te dwingen. Gebrek aan transparantie in systemen is ook een constatering van Marlies van Eck in haar proefschrift '[Geautomatiseerde ketenbesluiten en rechtsbescherming](#)': "De instructies aan de computer (de beslisregels en de algoritmen) zijn niet beschikbaar voor de personen die het besluit krijgen. Ook zijn er geen onafhankelijke instanties die deze instructies controleren op juistheid."

Positionering overleg

Het laatste onderwerp van de sessie betreft de positionering van onze overleggroep. Deze kan als een soort 'Community of Practice' functioneren. De groep omvat meerdere perspectieven en bezit de nodige denkkraft. Verder heeft de groep vanwege de grote achterban een uitgebreid zicht op de voortgang van digitalisering en bescherming/aantasting van grondrechten. De volgende acties zijn voorgesteld:

1. Als groep uitingen doen in de media (afspraak voor publicatie in o.a. iBestuur is gemaakt);
2. Spreken op het jaarcongres ECP van 15 november aanstaande (verzoek is reeds ingediend);
3. Navraag of het fonds van Valerie Frissen (of een andere instantie) budget beschikbaar wil stellen;
4. Een regelmatige terugkoppeling van de deelnemers over initiatieven en gebeurtenissen in hun eigen domein. Hiermee bouwen we een soort totaaloverzicht op;
5. Samenstelling van een Toolkit waarmee borging van grondrechten in (IT-)oplossingen getoetst kan worden.

Indien je andere partijen en personen wilt voorstellen om mee te doen aan het overleg, staan we daar zeker voor open maar we willen ook horen als verdere deelname niet (meer) past in je agenda.

Mede namens Liesbeth Ruoff.

Met vriendelijke groet,

Leon Dohmen
Voorzitter SIG Onderzoek en Onderwijs KNVI
M: 06-17376636
E: leon.dohmen@cgi.com